

Data oddania: _____

Ocena: _____

Marcin Pajkowski 211968

Rafał Warda 214067

Zadanie 2a: Perceptron wielowarstwowy

1. Wstęp

Celem zadania było napisanie programu implementującego perceptron wielowarstwowy z wykorzystaniem wstecznej propagacji błędów jako mechanizmu nauki.

2. Opis działania

Zaimplementowany program pozwala na stworzenie sieci neuronowej o dowolnej ilości neuronów zorganizowanych w dowolną ilość warstw (oczywiście ograniczeniem jest platforma, na której skompilujemy i uruchomimy program). Parametry takie jak: momentum, współczynnik nauki, możliwość włączenia biasu możemy ustalić z poziomu linii poleceń.

Wagi neuronów obliczających są inicjalizowane wartościami pseudolosowymi z zakresu $[-0.5, +0.5]$. Wartości wag są aktualizowane co epokę, kolejne wzorce treningowe są podawane na wejście sieci w kolejności losowej.

2.1. Propagacja sygnału

Neurony warstwy wejściowej powielają wejście zadane przez użytkownika sieci neuronowej, a neurony warstwy wyjściowej i warstw ukrytych są neuronami o nieliniowej funkcji aktywacji. Nieliniowość jest odwzorowana funkcją sigmoidalną

$$f_a(x) = \frac{1}{1 + e^{-x}}$$

mającą pochodną

$$f'_a(x) = f(x)(1 - f(x))$$

Wyjście j -tego neuronu i -tej warstwy (gdzie warstwa jest warstwą ukrytą lub wyjściową) można wyznaczyć wyliczając najpierw sumę iloczynu jego wejść i wag

$$suma_{ij} = \sum_{k=1}^n waga_k \cdot wejcie_k$$

Następnie otrzymaną sumę przetwarzamy przy użyciu wyżej wymienionej funkcji aktywacyjnej

$$wyjcie_{ij} = f_a(suma_{ij})$$

Reasumując: wejścia warstwy liniowej są przekazywane do każdego neuronu w kolejnej warstwie, a wyjścia każdego neuronu tej warstwy są mapowane jako wejścia neuronów kolejnych warstw. Wynik jest wyjściem ostatniej warstwy.

2.2. Trening sieci

2.2.1. Podstawowe założenia

Wyniki otrzymane na wyjściu sieci po przejściu jednokrotnie wyżej opisanego procesu wysoce prawdopodobnie nie spełnią oczekiwań użytkownika sieci. Aby sieć potrafiła zrealizować narzucone jej zadania, należy ją wytrenować. Stosowana jest w tym celu **wsteczna propagacja**.

Samo pojęcie treningu sieci można utożsamić z minimalizacją błędu średniokwadratowego.

$$MSE = \frac{1}{2}((wzorzecwyjciowy_i - wyjcie_i)^2$$

Proces treningu powtarzany jest do momentu osiągnięcia satysfakcjonującego wyniku lub przez określoną liczbę iteracji. Każdą taką iterację nazywamy **epoką**.

W ciągu każdej epoki dokonywana jest wspomniana wyżej propagacja błędu oraz aktualizacja wag neuronów.

2.2.2. O propagacji wstecznej

Propagacja wsteczna jest algorytmem pozwalającym skutecznie zniwelować błędy popełniane przez sieć.

Pierwszym krokiem tego procesu jest obliczenie błędów dla wszystkich nieliniowych neuronów sieci, począwszy od warstwy wyjściowej:

$$blad_i = (wyjscie_i - wzorzecwyjciowy_i) \cdot f'_a(wyjscie_i)$$

a potem obliczenie błędów dla warstw ukrytych. Dla j -tego neuronu i -tej warstwy ukrytych:

oznaczymy n jako warstwę następną

$$n := i + 1$$

wtedy

$$blad_{ij} = \left(\sum_{k=0}^{L(n)} blad_{nk} \cdot waga_{nk} \right) * f'_a(wyjscie_i)$$

Następnym krokiem jest aktualizacja wag neuronów. Dla każdego neuronu sigmoidalnego w sieci jego waga wynosi:

$$waga_i := waga_i \cdot blad \cdot uczenie \cdot wejście_i \\ + momentum \cdot pWaga_i$$

$$pWaga_i := blad \cdot uczenie \cdot wejście_i$$

3. Słowem o implementacji

3.1. Stos technologiczny

Perceptron wielowarstwowy został napisany w języku C++ z użyciem udogodnień zapewnionych przez ostatnią rewizję standardu - wersję 17. Do przekazania konfiguracji sieci z poziomu powłoki użyto biblioteki Program Options z pakietu Boost (Boost Software License). Do parsowania plików CSV zawierających dane o wzorcach wejściowych i wyjściowych użyto biblioteki fast-cpp-csv-parser (BSD 3-clause). Nauczona sieć jest serializowana do formatu XML przy użyciu biblioteki TinyXML2 (licencja Zlib).

3.2. Uruchamianie z poziomu powłoki

```
$ ./perceptron
```

```
Error the option '--configuration' is required but missing
```

```
Options::
```

```
-h [ --help ]           prints this help message
-c [ --configuration ] arg specifies network layers configuration ,
                           i.e. 4 3 4
-e [ --epochs ] arg     specifies number of epochs for training ,
                           default: 2200
-m [ --momentum ] arg   specifies momentum factor ,
                           default: 0.0
-l [ --learning-rate ] arg specifies learning rate factor ,
                           default: 0.9
-b [ --with-bias ]      this option toggles on bias
                           (1. input for each neuron)
-v [ --verbose ]        toggles on verbose output
-s [ --serialize ] arg  serialize to XML
--log-learning arg      log learning results to file ,
                           format (epochs,mse)
```

4. Wyniki

4.1. Opis części badawczej

Sieć użyta do zrealizowania zadania posiada konfigurację 4-2-4. Modyfikowane są parametry współczynników nauki oraz momentum, testowane jest również zachowanie związane z obecnością biasu lub jej brakiem.

Przetestowane kombinacje:

- Współczynnik nauki: 0.9 współczynnik momentum - 0.0
- Współczynnik nauki: 0.6 współczynnik momentum - 0.0
- Współczynnik nauki: 0.2 współczynnik momentum - 0.0
- Współczynnik nauki: 0.9 współczynnik momentum - 0.6
- Współczynnik nauki: 0.2 współczynnik momentum - 0.9

4.2. Momentum 0.9, bez biasu, nauka 0.2, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.2 -m 0.9 \  
—log-learning ../data/e5000l02m09 \  
—serialize ../data/e5000l02m09.xml
```

sprawozdanie/output_0_9.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <Output>1.654327342072491e-10</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>-1.1570798721028488</Weight>  
        <Weight>23.14699099579169</Weight>  
        <Weight>17.683572379823403</Weight>  
        <Weight>-22.523697466001249</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <Output>0.9999999985678607</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>20.964295210079612</Weight>  
        <Weight>-17.939772416189577</Weight>  
        <Weight>-1.1583672675525389</Weight>  
        <Weight>20.365583524271486</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```

4.3. Bez momentum, z biasem, nauka 0.9, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.9 -m 0.0 --with-bias \  
--log-learning ../data/e5000l09m00b \  
--serialize ../data/e5000l09m00b.xml
```

sprawozdanie/output_0_11.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-34.644727790712956</BiasWeight>  
      <Output>0.88762062849738677</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>36.717244419279439</Weight>  
        <Weight>-22.044120292292256</Weight>  
        <Weight>-86.032011522319863</Weight>  
        <Weight>36.580444905716512</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-53.204280989612798</BiasWeight>  
      <Output>0.8226163509547747</Output>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```

4.4. Bez momentum, z biasem, nauka 0.6, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.6 -m 0.0 --with-bias \  
--log-learning ../data/e5000l06m00b \  
--serialize ../data/e5000l06m00b.xml
```

sprawozdanie/output_0_13.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-30.092977528895702</BiasWeight>  
      <Output>1.2655005212062295e-23</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>-22.637854273526603</Weight>  
        <Weight>32.052383687077615</Weight>  
        <Weight>-71.394057788154555</Weight>  
        <Weight>31.865767774502743</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-43.386898930034071</BiasWeight>  
      <Output>1.1183168545617627e-55</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>-83.155401399448706</Weight>  
        <Weight>44.997837960157824</Weight>  
        <Weight>44.390776798234896</Weight>  
        <Weight>-48.874384885776045</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```

4.5. Bez momentum, z biasem, nauka 0.2, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.2 -m 0.0 --with-bias \  
--log-learning ../data/e5000l02m00b \  
--serialize ../data/e5000l02m00b.xml
```

sprawozdanie/output_0_15.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-15.545519030757312</BiasWeight>  
      <Output>5.3212122090108794e-37</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>17.075943978985112</Weight>  
        <Weight>12.454494796473394</Weight>  
        <Weight>22.363802480167418</Weight>  
        <Weight>-67.989924518982221</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-29.443979969869851</BiasWeight>  
      <Output>0.60905092456831877</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>31.028658960779936</Weight>  
        <Weight>-84.173329550478542</Weight>  
        <Weight>-5.1175377550280334</Weight>  
        <Weight>29.895078753162743</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```


4.6. Momentum 0.6, z biasem, nauka 0.9, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.9 -m 0.6 --with-bias \  
--log-learning ../data/e5000l09m06b \  
--serialize ../data/e5000l09m06b.xml
```

sprawozdanie/output_0_17.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-0.42892511619098661</BiasWeight>  
      <Output>0.10574171291679138</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>131.24526439214549</Weight>  
        <Weight>-44.866017715902004</Weight>  
        <Weight>-2.1360794256948386</Weight>  
        <Weight>-2.1360062774782786</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-0.35061174103949877</BiasWeight>  
      <Output>0.10613838579640701</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>-38.479399308232075</Weight>  
        <Weight>128.47124462745174</Weight>  
        <Weight>-2.131816121105345</Weight>  
        <Weight>-2.1314951800557194</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```

4.7. Momentum 0.9, z biasem, nauka 0.2, 5000 epok

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -e 5000 -l 0.2 -m 0.9 --with-bias \  
--log-learning ../data/e5000l02m09b \  
--serialize ../data/e5000l02m09b.xml
```

sprawozdanie/output_0_19.pdf

```
<HiddenLayers>  
  <Layer>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-0.42892511619098661</BiasWeight>  
      <Output>0.10574171291679138</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>131.24526439214549</Weight>  
        <Weight>-44.866017715902004</Weight>  
        <Weight>-2.1360794256948386</Weight>  
        <Weight>-2.1360062774782786</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
    <Neuron>  
      <BiasWeight>-0.35061174103949877</BiasWeight>  
      <Output>0.10613838579640701</Output>  
      <Weights>  
        <Weight>-38.479399308232075</Weight>  
        <Weight>128.47124462745174</Weight>  
        <Weight>-2.131816121105345</Weight>  
        <Weight>-2.1314951800557194</Weight>  
      </Weights>  
    </Neuron>  
  </Layer>  
</HiddenLayers>
```

5. Wnioski

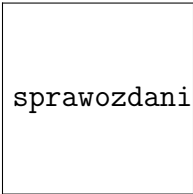
5.1. Wpływ biasu na szybkość nauki

Na podstawie przeprowadzonych obserwacji można jednoznacznie stwierdzić, że obecność dodatkowej wagi parametryzowanej stałym wejściem o wartości 1 pozwala przyspieszyć proces nauki. Spośród przeprowadzonych prób wyłącznie raz udało osiągnąć się zbieżność - przy czym błąd ma i tak relatywnie dużą wartość, co pokazują przykłady z włączoną obecnością biasu.

5.2. Wpływ momentum

Zastosowanie momentum pozwoliło sieci dużo szybciej dojść do powtarzalności w poprawności udzielanych odpowiedzi. Widać to bardzo dobrze na wykresach 4.5 i 4.7. Jeśli użyjemy momentum do aktualizacji wag, proces nauki staje się "płynniejszy". Z obserwowanych prób można by wysnuć hipotezę, że zastosowanie momentum może również pomóc w zbieżności funkcji, jednak wystarczyła jedna próba przeprowadzona dla 100000 epok aby ową hipotezę odrzucić:

```
$ ./perceptron -c 4 2 4 -m0.9 -l0.2 -e 100000 \  
--log-learning ../data/e100000l02m09
```


sprawozdanie/output_0_21.pdf